

FREUD VE PSİKANALİZ

9.

BÖLÜM

Tuğba ESEROĞLU SÖYLEMEZ¹

GİRİŞ

Günümüzde psikanaliz denildiğinde akla ilk gelen isim kurucusu Sigmund Freud'dur. Freud'a göre psikanaliz, ruhsal süreçleri inceleme ve sinirsel hastalıkların bazı tiplerini (nevrozları) psikolojik bir yöntemle başvurarak iyileştirmeye çalışan terapötik bir tekniktir (1). Aynı zamanda bu yöntemden elde edilen psikolojik kavramlardan oluşan bilimsel bir bilgi birikimi ve araştırma yöntemidir (2). Psikanaliz aslında tek bir kuram değil, zaman içinde gelişen pek çok kuramın birleştirilmesiyle oluşmuş kuramlar bütünüdür. Freud'un zaman içinde bazı kuramlarında değişiklikler yaptığı, bazı kuramlarını çürüttüğü ve yeni kuramlar eklediği, yani psikanalizi sürekli bir geliştirme hâlinde olduğu görülür. Freud'dan sonra da çeşitli psikanaliz kuramları geliştirilmeye devam edilmiş ve psikanalizde çeşitli ekoller gelişmiştir. Yine de günümüzde kullanılan tüm psikanalitik yönelimli psikoterapiler ve çeşitli psikodinamik yönelimli terapiler için temel kuramsal çerçeveyi klasik psikanaliz oluşturur ve bu nedenle klasik psikanaliz kuramını bilmek önem taşır.

Psikanaliz ve Freud üzerine söylenebilecek çok şey olmakla birlikte, bu bölümde psikanalizin ortaya çıkışını anlayabilmek için öncelikle Freud'un yaşamıyla ilgili kısa bir bilgilendirmenin yapılması, sonrasında da psikanalizle ilgili temel kavramların ele alınması planlanmıştır. Böylece Freud ve psikanaliz hakkında okuyucunun kafasında temel bir kavramsal çerçeve oluşturması hedeflenmiştir.

FREUD'UN YAŞAMI

Sigmund Freud 6 Mayıs 1856'da Moravia'nın Freiberg kasabasında Yahudi bir ailenin çocuğu olarak doğdu. Dört yaşındayken, ekonomik sebeplerle aile Viyana'ya yerleşti. Viyana'da büyüyen Freud burada tıp eğitimi aldı ve Viyana Fizyoloji Enstitüsünde Prof. Dr. Ernst Brücke'nin yanında sinir sistemi fizyolojisi üzerine çalıştı. Burada iken Viyana'da saygın bir doktor olan Joseph Breuer'le tanıştı. Breuer'in genç bir hastasının (Anna O. olarak bilinen) histeri belirtilerinin hipnozla tedavisi sonrasında Freud da telkin ve hipnozun kullanımıyla ilgilenmeye başladı. 1881 yılında tıp fakültesinden mezun oldu, sonrasında beyin anatomisi ve nöropatoloji alanında ünlü Dr. Theodor Meynert'in kliniğinde asistan olarak çalıştı. 1882 yılında Martha Bernays ile nişanlandı. Martha Almanya'da yaşadığı için evlenene kadar -dört yıl boyunca- birbirleriyle hemen her gün mektuplaştılar. 1885 yılında nöropatoloji doçenti oldu ve yine aynı yılda bir burs kazanarak Paris'e La Salpêtrière Hastanesinde ünlü nörolog Jean-Martin Charcot'un yanında staj yaptı. O dönemlerde histeri yaygın görülen bir durumdu ve hastalığın nedeninin organik mi yoksa ruhsal mı olduğu tartışılmaktaydı. Charcot o dönemde histeri vakalarının ruhsal kökenli olduğunu kanıtlamaya çalışmakta ve bunu ispatlayabilmek için hipnoz tekniğini kullanmaktaydı. Freud ise bu tekniğin Breuer'in vakasında olduğu gibi histeri vakalarının sağaltımında kullanılıp kullanılamayacağını merak etmekteydi. 1886 yılında Viyana'ya döndü

¹ Uzman Doktor, Başkent Üniversitesi İstanbul Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi, Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Polikliniği
tsoylemezbaskent.edu.tr ORCID iD: 0000-0002-6921-4985

ÇOCUKLARDA PSİKANALİZİN DOĞUŞU

Freud'un çocuk cinselliği üzerine öne sürdüğü fikirler erişkin hastalarıyla yaptığı görüşmelere ve çevresindeki çocukların davranışlarının gözlemine dayanır. 1909 yılında "Beş Yaşındaki Bir Erkek Çocukta Fobinin Analizi" isimli bir makale yayımlar. Bu makale, tarihte bilinen ilk çocuk psikanalitik tedavisinin raporudur. Yazında Küçük Hans ismi verilen çocuğun at fobisinin altında yatan ödipal çatışmaların çözülme sürecinden bahsedilir (26). Aslında Küçük Hans'la Freud sadece 1 kez görüşür; diğer görüşmeler Küçük Hans'ın babasının düzenli bir şekilde tuttuğu ve Freud'a getirdiği notlar üzerinden olur. Bu vaka Freud'a çocuk cinselliğinin varlığını doğrulama fırsatı verir. Ayrıca psikanalizin çocuklar için de geçerli bir terapötik yöntem olduğu kanıtlanmış olur.

Tarihte çocuklara sistemli psikanaliz uygulayan ilk kişi Hermine Hug-Hellmuth'tur. Bir öğretmen olan Hug-Hellmuth kendi psikanalizine başladıktan sonra öğretmenlik mesleğini bırakıp çocuk psikanaliziyle ilgilenmeye başlar. Ancak Hug-Hellmuth bu konuda pek tanınır bir isim olmayacaktır. Onun yerine ilk akla gelen ilk isimler Melanie Klein ve Anna Freud'dur. Melanie Klein'in çocuk psikanalizine en önemli katkılarından birisi oyunun analiz tekniği olarak kullanılabilmesini göstermesidir. Çocukların oyun oynarken bilinçdışı düşlemlerini sahneye koyduğunu ve çatışmalarını oyunda işlediğini belirtir. Çocuklardaki oyunun erişkinlerdeki rüyalara benzer olduğu ancak rüyadan farklı olarak oyunların kendisinin bir gerçeklik sınaması olduğunu söyler (27). Anna Freud da çocuk psikanaliziyle ilgilenir ve çocukların rüyalarının, resimlerinin ve oyunların gözlem amacıyla kullanılmasını önerir. Olumlu aktarımın çocuk psikanalizin ön koşulu olduğunu düşünür ve bu nedenle de psikanaliz öncesi hazırlayıcı bir evre olması gerektiğini savunur. Ayrıca bireysel gelişimi kendi bütünlüğü içinde incelemenin önemi üzerinde durur (28).

Sigmund Freud'un erişkin hastalarının çocukluk anılarına dikkatini yöneltmesiyle başlayan süreç çocuk ruhsal gelişimine artan bir ilgi doğurur. Çocuklarda gözlem ve psikanaliz çalışmaları yaygınlaşır. Freud'un psikoseksüel gelişim evreleri kuramı, Melanie Klein'in nesne ilişkileri kuramı,

Anna Freud'un benlik ve savunma mekanizmaları, Donald Winnicott'ın anne-çocuk ilişkisi üzerine kuramı, Margaret Mahler'in ayrılma bireyselleşme kuramı gibi pek çok kuram ile psikanalitik açıdan ruhsal gelişim açıklanmaya çalışılır. Böylece farklılıkları olan ve birbirini tamamlayan ruhsal gelişim modelleri ortaya konur.

SONUÇ

Sigmund Freud'un psikoloji alanında çığır açan klasik psikanaliz kuramı, bazı bölümleri hâlâ tartışılır olmakla birlikte, günümüzde kullanılan pek çok psikoterapi ekolüne temel kuramsal çerçeve sunmakta ve önemini korumaktadır. Psikanaliz, psikoloji ve psikiyatri gibi bölümlerin beraberinde insanların ruhsal yapısıyla, düşünceleri ve davranışlarının nedenselliğiyle ilgilenen tüm bölümler için önemli bilgiler sunan değerli bir kaynaktır.

KAYNAKÇA

1. Freud S. Psikanaliz Üzerine Beş Konferans ve Psikanalize Toplu Bakış. (Çeviren: Şipal K.) 2. Baskı. İstanbul: Say Yayınları, 2004; sf 141.
2. Freud S. Two Encyclopaedia Articles. Standart Edition. vol. XVIII: London: Hogarth Press, 1975; 235-259.
3. Quinodoz J.M. Freud'u Okumak - Freud'un Eserlerinin Kronolojik Olarak Keşfi. (Çevirenler: Kolbay B, Soysal Ö) 3. Baskı. İstanbul: Bağlam Yayıncılık; 2019.
4. Jones E. Freud Yaşamı ve Eserleri. (Çeviren: Tekşen Kapkın A.) İstanbul: Kabalcı Yayınevi; 2004.
5. Freud S, Breuer J. Histeri Üzerine Çalışmalar (Çeviren: Kapkın E.) İstanbul: Payel Yayınları; 2011.
6. Freud S. Rüyaların Yorumu (Çeviren: Muradoğlu D.) 4. Baskı. İstanbul: Say Yayınları, 2019; s. 598-617.
7. Freud S. Cinsellik Üzerine (Çeviren: Kapkın E.) 3. Baskı. İstanbul: Payel Yayınları; 2015.
8. Freud S. Instincts and Their Vicissitudes. Standart Ed. Volume XIV. London: Hogarth Press, 1986; p. 124-137.
9. Freud S. On Narcissism: An Introduction. Standart Ed. Volume XIV. London: Hogarth Press, 1986; p.78-79.
10. Freud S. Haz İlkesinin Ötesinde (Çeviren: Ökten M.) Ankara: Tutku Yayınevi, 2014; s. 61-86.
11. Odağ C. Nevrozlar-1. 2. Baskı. İzmir: Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Eğitim Hizmetleri Org. Ltf. Şti. Yayınları; 2011.
12. Kayaalp L. Psikanalitik Gelişim Kuramları. In: Soykan Aysev A, Işık Taner Y. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Hastalıkları. İstanbul: Golden Print, 2007; s. 3-10.
13. Freud S. On the Grounds for Detaching a Particular Syndrome from Neurasthenia under the Description "Anxiety Neurosis". Standart edition. Volume III, London: Hogard Press; 1986.
14. Freud S. Tutukluk, Semptom ve Kaygı. (Çeviren: Öner C.) İstanbul: Oda Yayınları; 2019.

15. Tükel R. Freud Okumaları. 2. Baskı. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2015; s. 165-182.
16. Freud S. The Unconscious. Standart Edition. Volume XIV, London: Hogard Press, 1986.
17. Freud S. Günlük Yaşamın Psikopatolojisi. (Çeviren: Yeğin Ş.) İstanbul: İthaki yayınları; 2016.
18. Freud S. Espriler ve Bilinçdışıyla İlişkileri (Çeviri: Kapkın E.) 3. Baskı. İstanbul: Payel Yayınları; 1998.
19. Freud S. The Ego and Id. Standart Edition. Volume XIX, Londra: Hogard Press; 1986.
20. Freud S. The Infantile Genital Organisation. Int. J. Psycho-Anal. 1924; 5: 125-129.
21. Freud S. Some Psychical Consequences of the Anatomical Distinction between the Sexes. Int. J. Psycho-Anal. 1927; 8 (2): 133-142.
22. Freud S. The Neuro-Psychoses of Defence. Standart Ed. Volume III. London: Hogard Press; 1986.
23. Freud A. Ben ve Savunma Mekanizmaları. (Çeviren: Erim Y.) İstanbul: Metis Yayıncılık; 2004.
24. Klein M. Notes on Some Schizoid Mechanism. International Journal of Psycho-Analysis. 1946; 27: 99-110.
25. Kernberg OF. Object Relations Theory and Clinical Psychoanalysis. New York: Jason Aronson; 1976.
26. Freud S. Çocukta Fobinin Analizi: Küçük Hans Vakası. (Çeviren: Muradoğlu D.) 4. Baskı. İstanbul: Say Yayınları; 2018.
27. Klein M. Çocuk Psikanalizi. (Çeviren: Demir A.) İstanbul: Pinhan Yayıncılık; 2015.
28. Freud A. Çocuklukta Normallik ve Patoloji. (Çeviren: Babaoğlu A.N.) İstanbul: Metis Yayıncılık; 2016.